ROK II. NR. 21.

CZERWONY KRZYŻ

Organ Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża

ZARZĄD GŁÓWNY WARSZAWA, Mazowiecka 9.

Tel. Nr.	112—03	Sekretarjat.
„ „	46—10	Wydział Buchalterji.
„ „	156—32	„ Lekarski
„ „	153—54	„ Sanitarjuszek.
„ „	156—32	Komisja do spraw Zakładników i Jeńców.
„ „	46—10	Intendentura.
„ „	66—30	Wydział Kontroli
„ „	54—16	Delegat Dep. Sanitar. M. S. Wojsk. przy Czer. Krzyżu.
„ „	142—73	Kancelarja Del. Dep. Sanitar. M. S. Wojsk przy Czer. Krzyżu.
„ „	225—07	Wydział Organizacyjny, ul. Kredytowa 9.
„ „	158—68	Wydział Admin.-Gosp. ul. Skierniewicka 6.
„ „	124—02	Składnica Centralna, ul. Skierniewicka 6.
„ „	24—23	Sekcja Inf.-Wywiadow. ul. Nowy Świat 72.
„ „	11—77	Sekcja Propagandy, ul. Kopernika 30.
„ „	214—04	Oddział Warszawski, ul. Nowy Świat 19.
„ „	214—12	Dyrektor Oddz. Wars. ul. Nowy Świat 19.
„ „	87—94	Szwalnia Czerwonego Krz. Ratusz, sala Dekerta
„ „	318—52	Szpital Czer. Krzyża, Smolna 6.
„ „	237—55	Szpital Cz. Krzyża № 2 ul. Dobra 15.
„ „	79—33	Szpital Cz. Krzyża ul. Topiel 14.
„ „	8—02	Szpital Cz. Krzyża (św. Rocha) ul. Krak.-Przedm.
„ „	11—72	Szpital Cz. Krzyża ul. Mokotowska 6.
„ „	105—44	Schronisko dla Sióstr ul. Leszczyńska 6.
„ „	42—86	Schronisko dla Sióstr „Dom Wdów“ Florjańska.
„ „	12—64	Redakcja „Czerw. Krz. Jerozolimska 68 m. 6.

Górnoślązaku i Górnoślązaczko!

Plebiscyt się zbliża! — Czy pozwolisz, aby lud ślązki na zawsze odrodzony został od Polski?... W Twoim ręku spoczywa teraz przyszły dobrobyt i wolność ziemi Śląskiej. Śpiesz wypełnić swój obowiązek! Zgłoś się natychmiast osobiście lub listownie do Komitetu Zjednoczenia Górnego Śląska z Rzecząpospolitą Polską (Warszawa, Krakowskie Przedmieście 60.), aby cię zapisano na listę głosujących! Pamiętaj również, że obowiązkiem twoim jest nietylko swój głos że Polską oddać, lecz i innych bardziej opieszałych i obojętnych do tego pobudzić i zachęcić!

ROK II. 1 LISTOPADA 1920 NR. 21.

CZERWONY KRZYŻ

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA CZERWONEGO KRZYŻA

Wychodzi 1 i 15 każdego miesiąca.

Przedpłata z przesyłką:	Adres Administracji:	Ceny ogłoszeń:
rocznie . . . . . Mk. 60	Biuro Zarządu Głównego	pół str. na 1 str. okł. Mk 800
półrocznie . . . . „ 30	w Warszawie, Mazowiecka 9.	druga str. okładki . „ 900
numer pojedyn. . . „ 5	(od 9 rano do 4 popoł.).	trzecia str. okład. . „ 900
Wszystkie artykuły są płatne.	Redakcya: Jerozolimska 68 m. 6.	czwarta str. okład. . „ 1000
Rękopisy nie zwracają się.	(tel. 12-64. od 5—6 popoł.)	strona po tekście . „ 800
		strona w tekście . „ 1500

Inwalidzi.

W ostatnim numerze naszego pisma podaliśmy krótkie sprawozdanie z wrześniowego Kongresu w Brukselli, poświęconego inwalidom, w numerze obecnym i następnym uzupełnimy te dane wyciągami ze sprawozdań różnych sekcyi Kongresu, musimy jednak przedewszystkiem słów kilka powiedzieć o samej sprawie, powiedzmy ze wstydem, zbyt mało omawianej w prasie polskiej ogólnej.

A właśnie dziś nadszedł czas postawienia sprawy inwalidów na porządku obrad publicznych, gdy kończymy wojnę, i wkraczamy w okres pracy pokojowej, która ma zagoić rany, zadane przez długoletnią wojnę.

Na inwalidów wojennych należy patrzeć nie tylko pod kątem widzenia uczucia, które nakazuje społeczeństwu zająć się losem tych, którzy swe zdrowie oddali ojczyźnie, ale i pod kątem zdrowej ekonomiki społecznej, która nie pozwala na marnowanie bezużyteczne nawet tych resztek zdolności do pracy, które pozostały inwalidom.

Z cyfr, które przytoczyliśmy w № 20 naszego pisma odnośnie do inwalidów w różnych państwach widzimy, iż liczba ich na zachodzie jest bardzo wielka, nie mniejsza stosunkowo jest u nas.

Według cyfr, dostępnych dla nas do 1 lipca 1920 roku było w Polsce 149000 inwalidów zarejestrowanych, mianowicie: 2000 z armji polskiej, 65.000 austrjackiej 24.000 rosyjskiej, 60.000 niemieckiej. Liczba inwalidów oficerów zarejestrowanych wynosi 380.

Ale cyfry te są o wiele niższe od rzeczywistych, gdyż znaczna część inwalidów odbywa jeszcze leczenie w szpitalach, a ostatnia ofensywa bolszewicka, połączona ze znacznemi stratami dać musi nową znaczną odsetkę inwalidów. Nie omylimy się przyjmując tą liczbę na 200 tysięcy, co stanowić będzie około 1% ludności całej, a 2% ludności męskiej.

Nie mamy żadnych danych, które mogłyby nam odpowiedzieć na pytanie, z jakich zawodów pochodzą inwalidzi jak to uczynili francuzi, przypuszczać jednak należy, że stosunek nie będzie się różnił wiele od stosunków we Francyi i że ubytek da się streścić w tych samych stosunkach, co i we Francyi (p. № 20 naszego pisma), czyli że główną część inwalidów dadzą rolnicy, a następnie uczniowie i inteligencya zarobkująca, stwierdzają zresztą spostrzeżenia u nas czynione z powodu prawa z d. 12 Lipca o nadaniu ziemi inwalidom, obliczono wtedy iż do 80% inwalidów uda się skierować do rolnictwa i przeznaczono dla nich 2% zapasu państwowego ziemi. Wysoka ta odsetka pochodzi stąd, że inwalidów dostarczyły armje rosyjska, austryacka i niemiecka, w których rolnicy stanowili głów-

ną podstawę. Armia polska na innych tworzona podstawach, w znacznej części ochotnicza, składa się głównie z młodzieży i inteligencyi, to też po ostatnich wypadkach wojennych punkt ciężkości w inwalidności przeniesie się na inteligencyę.

W każdym jednak razie nim uzyskamy cyfry konkretne, na co niedługo czekać nam wypadnie, już dziś należy rozejrzeć się w tem, co zdziałano dla inwalidów.

Całą sprawę pomocy dla inwalidów w Polsce ujął w swe ręce rząd, ale pomoc społeczna nie jest bynajmniej wyłączona, przeciwnie bardzo pożądana.

Pod tym względem Warszawa dała początek, tworząc 50 miljonową fundacyę dla inwalidów, o której pisaliśmy w № 19 Czerwonego Krzyża. Ziemianie oddali dla inwalidów kilka tysięcy włók ziemi, a właściciele ziemscy w Małopolsce wschodniej na ten cel przeznaczyli 10% swej własności.

Państwo ze swej strony przedewszystkiem wydało prawo o rencie 28 III 1920, zmieniające dekret Naczelnika Państwa. Przyznano mianowicie tym, co mają

inwalidności	miesięcznie
81—100%	680 mk.
61— do 81%	450 „
41— „ 61%	150 „
26— „ 40%	60 „
15— „ 25%	40 „

prócz tego zapomogi dla żony i dzieci.

Niezależnie od tego usiłowania państwa idą w 2 kierunkach leczenia i dostarczenia protez inwalidom, kształcenie ich w zawodach dla inwalidy dostępnych i wyszukiwaniu im pracy odpowiedniej.

Co się tyczy szpitali jedynym szpitalem, który odziedziczyła Polska był rezerwowy szpital w Galicji na 580 łóżek, przeznaczony dla inwalidów, szpitał ten jednak był pozbawiony urządzeń niezbędnych, to też wypadło wkrótce otworzyć we Lwowie szpital ortopedyczno-chirurgiczny na 250 łóżek z urządzeniami mechano-hydro-elektro-terapeutycznemi, w Warszawie otwarto szpital-szkołę na 100 łóżek, w Krakowie na 350 łóżek, w Bronowicach pod Krakowem szpital na 500 łóżek, dla chorych płucnych w Pustelniuk pod Warszawą urządzono sanatorjum 210 łóżek.

W łączności z tem są fabryki protez w Krakowie, Warszawie, Lwowie, Poznaniu i Lipowicach pod Przemyślem. Warszawa produkuje 120 protez, Kraków 845 aparatów ortopedycznych, fabryka we Lwowie wydała w ciągu 9 miesięcy 118 protez.

W Lipowicach przygotowano 39 protez, w Poznaniu po 50 protez miesięcznie. Cena tych protez jest o połowę niższa od cen na rynku.

W szpitalach w ciągu 121440 dni r. 1919 szpitalnych leczono 6733 inwalidów t. j. 9% ogólnej ich liczby w ciągu 1 półrocza r. b. 2350 inwalidów, dając na 31588 dni szpitalnych.

Tyle co do leczenia, nadmienić jednak należy, że w stałych szpitalach wojskowych znaczna liczba inwalidów leczy się narówni z rannymi. niekiedy przeznacza się dla nich oddzielne pawilony.

Dla reedukacji inwalidów urządzono szkoły w Warszawie, Krakowie, Przemyślu, Lwowie i Poznaniu. W zakładach tych uczą się inwalidzi prócz fabrykacyi protez całego szeregu rzemiosł jak krawiectwo, stolarstwo, pisanie na maszynie, kucharstwo, rolnictwo, ogrodnictwo, pszczelnictwo. W robotach tych inwalidzi po zapoznaniu się z rzemiosłem zarabiają i zbierają sobie fundusz na założenie własnej pracowni po opuszczeniu zakładu. Pobyt w zakładzie ogranicza się do 1½ roku.

Niezależnie od tych zakładów otwarto zakłady reedukacyjne w Łodzi i Piotrkowie, które przyjmują obstalunki dla inwalidów.

Prócz tego w Małopolsce otwarto szkoły z kursem ogólno-kształcącym, rolnictwa, leśnictwa, handlu, kursy ogólno-kształcące i handlowe odbywają inwalidzi w szkołach ogólnych, ministerjum zaś ponosi koszty nauki i książek; kurs trwa 1—2 lat. Liczba inwalidów w Krakowie dochodzi do 1500.

Dla ślepych, których zaregestrowano dotąd w Małopolsce 250, w Kongresówce 30 i 300 w b. zaborze pruskim istnieje zakład specjalny we Lwowie od r. 1917 na 145 ociemniałych; zakład opiekuje się nadto ślepymi po za murami zakładu zamieszkałymi. Dyrektorem zakładu jest oficer ślepy, który odbył odpowiednie studja zagranicą. W zakładzie

uczą wszelkich rzemiosł dla ociemniałych dostępnych oraz muzyki. Obecnie rząd przystępuje do ufundowania podobnego zakładu w Bydgoszczy.

Niezależnie od tych pomocy rząd przychodzi z pomocą doraźną inwalidom, daje im zapomogi jednorazowe, pożyczki zwrotne oraz wspomaga kooperatywy inwalidów. Prócz tego wydaje inwalidom oraz ich rodzinom ubranie w 40% ceny nabycia.

Tym, którzy zakładają własne sklepiki, pracownie wydaje się zapomogi, dopomagając do ich założenia. Kooperatywom wydaje się zapomogi, dochodzące do pół miljona marek.

Utrzymywane przez Komitety pomocy dla inwalidów biura informacyjne zajmują się regestracją inwalidów i ich wyszukiwaniem oraz utrzymują biura rekomendacji pracy dla inwalidów.

Słówko co do regestracji. Przy wypisywaniu chorych ze szpitala, kwalifikuje komisja stała D. O. G. Komisja określa zdatność do służby wojskowej lub stopień inwalidności w odsetkach. Na tych komisjach obecny jest delegat sekcji opieki nad inwalidami to też zaraz inwalida zostaje zaregestrowany i otrzymuje odpowiednie renty.

Tyle do tej pory zrobiło państwo dla inwalidów. Jeżeli porównamy liczbę miejsc w szkołach-szpitalach, szpitalach i t. p. z cyframi, które podaliśmy na początku artykułu widzimy, że nie wszystkich inwalidów objęła pomoc państwowa, jest jeszcze wielu potrzebujących pomocy. A zresztą pomoc państwowa jest niedostateczna. Nawet wysoka dość renta nie zabezpiecza w czasach obecnych egzystencji inwalidów i ich rodzin, społeczeństwo zatem ma wdzięczne pole do pracy

Praca ta w pierwszej linji spada na Czerwony Krzyż, który w swym statucie w pracach na czas pokoju umieścił na czele opiekę nad inwalidami.

Dziś, kiedy w ten okres, zda się, wkraczamy, Czerwony Krzyż musi spełnić swój obowiązek pomocy inwalidom i odpowiednio przygotować się do tego.

Pomoc pieniężna należy niewątpliwie do państwa i w tę dziedzinę Czerwony Krzyż wkraczać nie powinien, natomiast szkoły reedukacyjne, ulepszenia w protezach, tworzenie internatów i pracowni winny znaleźć się w planie działania Czerwonego Krzyża Na T-wo spada też obowiązek opieki moralnej nad inwalidami, osłodzenie im ciężkiego często życia przez otaczanie ich ciepłem rodzinnem, dostarczenie książek, rozrywek, dopomaganie do spędzenia czasu tak, aby zapominali o swych dolegliwościach.

Zadanie to, jak widzimy olbrzymie, każdy oddział Czerwonego Krzyża ma w swoim obwodzie bardzo wiele do zdziałania i winien już zawczasu myśleć o zorganizowaniu się w tym zakresie.

Niechże na ziemiach Polski ci, którzy za nią cierpią mają to ukojenie, że społeczeństwo umie być wdzięczne.

Pamięć poległych winniśmy uczcić przez zajęcie się żywymi kalekami wojennymi, będzie to niewątpliwie najlepsze uczczenie pamięci bohaterów, co wywalczyli ojczyźnie wolność i da Bóg, rozkwit w niedalekiej przyszłości.

Dr. J. Zawadzki

Ważniejsze uchwały kongresu w sprawach inwalidów wojennych w Brukseli.

1. Należy wydać prawo bez ograniczenia czasu trwania obowiązujące biura rządowe i prywatne, w których by uwzględniono:

a) przedsiębiorstwa prywatne większe mniejsze winny zatrudniać pewien odsetek inwalidów z zupełną zdolnością do pracy oraz taki odsetek inwalidów ze zdolnością częściową, który nie będzie wpływał źle na organizację pracy w przedsiębiorstwie;

b) urzędy publiczne winny zastoso-

wać też same zasady, co i przedsiębiorstwa prywatne, w każdym razie należy pozostawić pierwszeństwo kalekom wojskowym tam, gdzie jest to możliwe. Szczególniej pierwszeństwo winni mieć kalecy przy obejmowaniu posad stróżów, woźnych i t. p.

2. Biura pracy winny uwzględniać inwalidów w pierwszej linji.

3. Inwalidzi, pracujący w zakładach publicznych i prywatnych, powinni otrzymywać całkowite wynagrodzenie, przywiązane do zajęcia bez potrąceń żadnych za inwalidów.

4. Zdolność pracy zawodowej winna być ściśle określona dla każdego inwalidy, któremu służy prawo odwołania się od decyzji pierwotnej w razie gdy ma wątpliwości.

5. Należy wprowadzić ścisłą rejestrację i statystykę inwalidów, oraz ich przynależności do każdego zawodu i do stopnia i rodzaju kalectwa.

6. Po przyjęciu poprzednich praw należy w interesie zachowania godności inwalidów wzbronić wszelkiego żebractwa i karać je surowo.

7. Zająć się należy pilnie inwalidami niezdolnymi do pracy, utworzyć przytułki dla nich we wszystkich okręgach, ustalić inspekcję hygieniczną w mieszkaniach inwalidów i zająć się ich leczeniem w razie choroby. Dla chorych nerwowych utworzyć specjalne lecznice. Utworzyć kolonje rolne i ogrodnicze dla inwalidów. Wyjednać bezpłatny przejazd rodzinom, odwiedzającym inwalidów, pozostających w zakładach.

8. Co się tyczy inwalidów *gruźliczych* Zjazd powziął następujące uchwały:

Przedewszystkiem należy przeprowadzić dokładną regestrację gruźliczych, u których choroba rozwinęła się lub też pogorszyła się w czasie wojny.

Każdy inwalida winien być zbadany przez specjalistę.

Podstawą pomocy lekarskiej w gruźlicy winny być przychodnie. Liczba ich winna być powiększona i wszystkie winny być zaopatrzone w niezbędne urządzenia.

Należy wszelkiemi sposobami skłaniać inwalidów gruźliczych do korzystania z przychodni.

W przychodnich inwalida winien mieć swoje akta, przesyłane w razie jego wyjazdu do właściwej przychodni, ale niedostępne dla inwalidy.

Po za tem utworzyć należy szpitale i uzdrowiska dla gruźliczych, do których w każdej chwili można by skierowywać inwalidów; dla inwalidów wojskowych winny być urządzane sale oddzielne.

Wysokość pensji inwalidzkiej winna być określona po zbadaniu przez lekarza specjalistę chorób gruźliczych.

Wszyscy chorzy gruźliczy winni otrzymywać bez względu na umiejscowienie gruźlicy najwyższą normę świadczeń.

Świadczenia te będą uzupełnione w razie potrzeby świadczeniami w naturze dla inwalidy i jego rodziny.

Całkowitą pensję otrzymywać winien inwalida przez cały czas niezbędny do reedukcji.

Z uwagi na zaraźliwość gruźlicy należy uświadomić inwalidów, iż w pewnych okresach choroby są niebezpieczni dla własnej rodziny i że wtedy izolować ich należy od rodziny, odpowiednio normując wynagrodzenie inwalidy oraz wynagrodzenie jego rodziny.

Nauka zawodowa inwalidów gruźliczyc wyleczonych i wybór zawodu odbywać się winny pod kierunkiem specjalistów-lekarzy.

Świadczenia powyższe otrzymywać będą gruźliczy chorzy we wszystkich państwach sprzymierzonych, o ile zmienią miejsce pobytu.

Należy zarezerwować niektóre urzędy specjalne dla wyleczonych gruźliczych inwalidów w okresie niezaraźliwym.

Rodzina po inwalidzie zmarłym otrzymywać winna całkowitą jego pensję przez 3 miesiące.

Inwalidzi gruźliczy winni w najkrótszym czasie uzyskać prawo urządzenia się na wsi.

9. Co do wynagrodzeń dla inwalidów wojskowych powzięto następujące uchwały:

Państwa winny utworzyć pensję dodatkową dla kalek, którzy z powodu ciężkości lub istoty kalectwa nie mogą znaleźć zajęcia, dla tych, którzy nie mogą korzystać z aparatów i cierpią z tego powodu i tych którzy, muszą być otoczeni pewnym komfortem materyalnym i moralnym (żywność, mieszkanie).

Należy również wydawać wyższe pensje tym, którzy bez obcej pomocy obyć się nie mogą, pozwalając na utrzymanie osoby pielęgnującej.

Przy określaniu pensji brać należy pod uwagę wzrost cen utrzymania i wyznaczać od czasu do czasu dodatki wyrównawcze do pensji.

Należy naśladować Francję i Belgję, w której wynagrodzenie za pracę inwalidów na urzędach jest normalne bez pobierania pensji inwalidzkiej.

Konferencja w Brukselli stwierdziła, że dotychczasowe wyniki z protezami dla kończyn górnych stoją o wieli niżej od wyników otrzymanych z protezami kończyn dolnych, to też jest pożądane dążenie w kierunku ulepszeń i popieranie w tym kierunku wszystkich usiłowań najróżnorodniejszemi środkami.

Kursy dla inwalidów.

Sekcja jajczarstwa Centralnego Związku kółek rolniczych uruchamia w początkach r. p. kurs jajczarstwa dla inwalidów wojskowych w celu przygotowania pracowników i magazynierów.

Kursy odbędą się w Warszawie i obejmują wykłady teoretyczne i zajęcia praktyczne w magazynach centrali handlowej. Po ukończeniu kursu 10 dniowego inwalidzi mają zapewnione miejsca w różnych okolicach kraju.

Na kursy zapisywać się mogą kandydaci umiejący pisać i rachować i władający obiema rękoma przed 20 grudnia r.b. w Centralnym Związku Kółek rolniczych w Warszawie (Kopernika 30). Nocleg w czasie trwania kursu jest bezpłatny jak również nauka, koszt utrzymania obowiązuje inwalidów.

Z prasy zagranicznej.

Gruźlica.

Dobbie streszcza w sposób następujący sprawę zakażania się gruźlicą:

Dzieci: 1. Noworodki są wolne od gruźlicy nawet wtedy, gdy oboje rodzice są dotknięci gruźlicą. 2. Większość dorosłych zarażała się w wieku dziecięcym. 3. Liczba dzieci zarażonych poniżej 3 lat jest bardzo mała, ale choroba w tym wieku ma przebieg fatalny. 4. stosunek dzieci zarażonych gruźlicą między 3 — 15 rokiem życia wzrasta stopniowo i dochodzi do 90%, choroba ma przebieg łagodniejszy w tym wieku. Wobec tego należy przedsiębrać środki specjalne, aby ustrzedz dzieci od gruźlicy. Matka gruźlicza powinna być oddzielona od dziecka, toż samo dotyczy ojca. Dziecko winno być wogóle oddzielone od osób chorych na gruźlicę. Nadto dzieci nie mogą być karmione innem mlekiem, jak wyjałowionem lub gotowanem.

Dorośli. Prawie wszyscy dorośli byli zakażeni grużlicą w dziecięctwie, w ciągu życia może nastąpić wybuch utajonej gruźlicy, czego uniknąć można przez życie hygieniczne. Najgłówniejszą sprawą jest unieszkodliwienie gruźlicy w okresie zaraźliwym z wolą chorych lub nawet wbrew ich woli.

Gruźlica u małżonków według E. Warda jest dość częsta, o czem świadczy następująca tablica:

Badanie mężów i żon gruźliczych.

	Liczba badanych	% Grźl.	% Podejrz.	% Zdr.
Żona (mąż gruźliczy)	120	55	10	35
Mąż (żona gruźlicza)	36	69	11	20
Razem	156	58	10	32

Wogóle można powiedzieć, że o ile jedno z małżonków jest chore na gruźlicę, to w połowie wypadków małżonek pozostały jest zarażony gruźlicą. Gruźlica u małżonków, według Warda, ma przebieg łagodniejszy, co przypisuje on stopniowemu zaszczepianiu gruźlicy w małych ilościach i stąd powstaniu pewnego rodzaju odporności.

Chlorowanie wody do picia.

W chwili, kiedy zagraża nam ze wschodu epidemja cholery, a czerwonka szerzy się na całej przestrzeni naszego kraju, korzystamy z artykułu w „Revue intern. d'hyg. publique", aby zapoznać czytelników z najprostszym sposobem oczyszczania wód do picia za pomocą chloru.

Chlorowanie odbywa się za pomocą podchloranu wapnia, wody Javella i chloru płynnego.

Podchloran wapnia używa się w roztworze stężonym, wodę Javella otrzymujemy przez traktowanie podchloranu wapnia sodą, roztwór wreszcie chloru otrzymujemy przez rozpuszczenie chloru w wodzie.

Przed wojną chlorowanie wody odbywało się tylko w Ameryce Północnej, w czasie wojny wszystkie armje stosowały tę metodę obok gotowania wody, co nie zawsze jest możliwe w wielkich ilościach.

Stosował już tę motody Paryż przed wojną, w Ameryce według Gougleya w 110 miastach ilość wody oczyszczanej na dzień wynosiła 7.5 miljona metrów sześciennych.

W r. 1916 rozpoczęto chlorowanie wody w Londynie, co dało znaczną oszczędność na węglu i doskonałe wyniki.

Badania Race'a w Kanadzie dowiodły, że chlorowanie wody niszczy wszystkie zawarte w niej drobnoustroje.

Jak widzimy z tego wyniki są tak zachęcające, że warto zapoznać się z metodą postępowania i zastosować ją u nas.

Sposób chlorowania. Do chlorowania niezbędny jest basen, gdzie rozpuszczamy podchloran wapna i wlewamy wodę, zbiornik do osadzania się z kranem do wlewania wody i spuszczania osadu. Dla użytku stałego zbiorniki należy zrobić z betonu, gdyż zbiorniki drewniane niszczą się prędko, krany i zbiorniki winny być pokryte masą, która nie pozwala na ich niszczenie. Według Race'a lepiej używać najprzód słaby roztwór podchloronu wapna

Jawelizacja t. j. używanie wody Javella polega na dodaniu do roztworu podchloranu wapna roztworu sody lub też na nasyceniu chlorem roztworu sody gryzącej. Tak przygotowany płyn Javella dodajemy do wody.

Chlorowanie za pomocą wody chlorowej lub chloru odbywa się przez przepuszczanie chloru gazowego lub płynnego przez wodę.

Nie wdając się w szczegóły powiemy, iż stopień oczyszczenia zależy nie tylko od koncentracji roztworu chloru ale i od czasu trwania chlorowania. Im stężenie roztworu jest większe i im dłużej trwa procedura, tem otrzymujemy wodę czyściejszą.

Do usunięcia nadmiaru chloru używamy podsiarkonu sodu, radzą też w tym celu używać nadmaganianu potasu w ilości 0,3 do 1,0 miligrama na litr.

Kilka słów o odżywianiu.

Dyetetyka t. j. nauka o żywieniu uwzględniała dotąd głównie sprawę składu chemicznego pokarmów oraz ich siłę ciepłotwórczą, od lat jednak kilku przestaliśmy zapatrywać się na pokarm jako na ciało czysto chemiczne, stwierdzono bowiem, że prócz białka, węglowodanów i tłuszczów pokarmy zawierać winny inne ciała zwane witaminami. Pozbawienie pokarmów tych witaminów, lub spożywanie pokarmów bez witaminów powoduje takie choroby jak gnilec beri-beri, pelagrę i t. p. Nazwa witamina powstała z wyrazów *vita* — życie i *amin* — związek amoniakalny.

Rozróżniamy dziś 3 rodzaje witamin, witamon *A* rozpuszczalny w tłuszczach *B* oraz *C* rozpuszczalne w wodzie. Człowiek niezbędnie potrzebuje wszystkich 3-ch witamin. Witamina A znajduje się głównie w maśle, żółtku oraz tłuszczu zwierząt z wątroby i kiszek, zawierają ją też liście roślin, nie zawierają natomiast ani nasiona ani korzenie.

Witamina B., rozpuszczalna w wodzie, znajduje się we wszystkich pokarmach z wyjątkiem ryżu łuskanego, cukru i mączki, drobne ilości jej zawiera mąka biała, makaron i t. p. Natomiast ziarna, kłęby i korzenie, mleko i jaja zawierają w sobie dużo tej witaminy; mało jest jej w mięsie dużo w gruczołach.

Witamina C znajduje się głównie w świeżych jarzynach, owocach i świeżem mleku. Pokarmy suche lub gotowane zawierają jej mało.

Brak w pożywieniu przez czas dłuższy witaminy A powoduje zapalenie spojówek, osłabienie wzrostu, w końcu śmierć. Być może że z braku witaminy A powstaje krzywica.

Brak witaminy B powoduje chorobę zwaną beri-beri z porażeniami kończyn, brak wreszcie witaminy C wywołuje gnilec (szkorbut).

Z tych kilku słów o witaminach wynika, że człowiek nie może żywić się wyłącznie jednym pokarmem, ale musi używać pokarmu mieszanego, że żywienie się wyłącznie ziemniakami, które posiadają mało witaminy C i A sprowadza cały szereg chorób groźnych dla życia.

Brak tłuszczów wogóle, a w szczególności masła i jaj, który odczuwa ludność miejska, jest dla jej zdrowia bardzo szkodliwy, gdyż pozbawia ją witaminy A, co, jak widzieliśmy, odbija się na organizmie bardzo szkodliwie. Tłuszcze same można zastąpić węglowodanami, ale nie zawierają te ostatnie niezbędnej dla życia witaminy A. To nam tłomaczy upośledzone odżywianie i liczne choroby skóry, które każdy z lekarzy widzi śród ludności miejskiej w czasach ostatnich.

Jak widzimy z tego sprawa odżywiania ludności nie może być sprowadzona do czysto chemicznego traktowania; należy zwracać uwagę nie tylko na ilość ciepłostek w pokarmach, ale i na ich rodzaj.

Z.

Dzieci z Petersburga i Moskwy w Bordeau.

W początkach 1918 roku niektóre rodziny wysłały z Moskwy i Petersburga dzieci w góry Uralu. Zapomoga dana w tym celu przez rząd rosyjski wkrótce

się wyczerpała i dzieci pozostały bez żadnych środków, doszło do tego, że w jesieni 1918 dzieci półnagie biegały po lesie szukając pożywienia. Władze miejscowe zebrały 4000 rozproszonych dzieci i oddały pod opiekę Amerykańskiego Czerwonego Krzyża, które utworzyło 4 kolonje na 1200 dzieci.

Skutkiem ewakuacji armji Kołczaka dzieci przewieziono do Władywostoku, skąd przewieziono następnie do Bordeau.

Lista tych dzieci znajduje się w biurze Czerwonego Krzyże i zainteresowani mogą zgłaszać się po nie do Bordeau.

Listę tę ułożyła Liga Tow. Czerwonego Krzyża. Nazwiska o brzmieniu polskiem podajemy: Gurewicz Henryk s. urzędnika mieszkał Ligawka № 109, Girszewski Anatol s. Bazylego urzędnik st. elekstrycznej, Ge Włodzimierz s. aktorki, Zambrzycki Leon l. 17, Zapolski Wiktor l. 16, Klepacki Borys Włodzimierz i Roman l. 14 13 i 11 synowie Jana, Kotowski Wacław l. 11 s. Antoniego, Lappo Wiktor l. 15 s. Gabryela, Sokoliński Grzegorz s. Józefa, Tomaszewski Aleksander l. 14, Janiszewicz Bronisław l. 17 s. Maksymiljana i Jadwigi, Burak Antonina l. 17, s. córka Stefana, Burmistrowa Elżbieta l. 18, Helena l. 15, Aleksandra l. 15, Zapolska Irena c. urzędnika banku Bazylego, Kowalewska Ludmiła, Niwińska l. 12 c. Anny, Pietruszewska Walentyna l. 10 c. Stanisława w służbie wojskowej, Jaroszewicz Kamila l. 18, c. Maksymiljana.

Osoby, które pragna zabrać swe dzieci powinny zgłosić się z dowodami do Czerwonego Krzyża, który ułatwi korespondencję.

Z Polskiego Tow. Cz. Krzyża.

Z Oddziałów.

Oddział Cz. K. w Kamiennej nadsyła nam obszerne sprawozdanie za m. sierpień. Oddział liczy 1001 członków i miał dochodu 131, 128 mk., rb. 407 i kor 55. pozostałość za wrzesień wyniosła 67. 733 mk.

Oddział jak już donosiliśmy utrzymywał herbaciarnię w Skarżysku.

Oddział w Kaliszu zawiązał się 17 VI 1920 r. przy równoczesnej likwidacji Tow. przyj. żołnierza polskiego i już z dn. 3 lipca rozpoczął działalność. Na czele komitetu miejscowego stanęli pp. Ignacy Łaszczyński jako prezes, dr. Pawłowski jako sekretarz i St. Orzeł jako skarbnik. Oddział ma członków rzeczywistych 750, 150 wspierających i 4 dożywotnich, w Błaszkach, Rychnowie, Jastrzębikach i Borczyskach utworzono pododdziały z członkami-korespondentami na czele, z których ofiar wpłynęło 11511 mk 65 fen.

Oddział zaopatrywał szpital wojskowy w Kaliszu w wino, pościel, książki i wydał w ciągu roku 25,000 mk. na ten cel, urządził kosztem 14,000 mk. karetkę sanitarną do przewożenia rannych oraz bryczkę dla szpitala kosztem 2,600 mk. Pod specjalną opieką oddziału była kaplica szpitalna, do której sprowadzono kielichy złote, otoczono również opieką duchową nad żołnierzami, do izb koszarowych między innemi nabyto 63 sztuki obrazów Matki Boskiej i Świętych Pańskich, rozdawano medaliki z łańcuszkami.

Oddział aż do 20 maja r. b. prowadził 3 gospody, które przekazał Kołu Polek, dopłata wyniosła ogółem 15,821 mk.

W czasie poboru w lutym i marcu utrzymywano herbaciarnię w Szczypiornie.

Do stacji zbornej w Kaliszu oddział dostarczył bielizny, poduszek, urządzeń gospodarczych oraz środków opatrunkowych i lekarskich.

Po za tem oddział utrzymywał z przerwami szwalnię, którą ustalił ostatecznie w czerwcu 1920 r. Opieka nad żołnierzem nieograniczała się do tego, w wieczór wigilijny 1919 r. urządzono wieczerzę dla 1800 żołnierzy garnizonu, a na Wielkanoc 1920 r. święcone dla 3200 żołnierzy, z których każdemu ze święconem wypłacono po 10 mk.

Urządzono przez oddział 4 zbiórki dla żołnierza w naturze i gotowiźnie.

Niezależnie od tego zaopatrywano izby chorych w urządzenia niezbędne, zbierano pomoc dla żołnierzy, zakupiono beczki do wody, kożuchy dla wartowników. Po za tem zbierano ofiary na Szląsk, szpital w Uniejowie, na groby poległych i ciepłą odzież dla żołnierza.

W r. 1919 oddział miał wpływów 132,319 mk. 50 fen., wydatków 84,187.06, pozostało na r. 1920 48,132 m. 24 f.

W dn. 27 czerwca 1910 r. kasa oddziału miała 135,000 mk.

Oddział w Mławie. Oddział Mławski utworzony został 14 lipca 1920 r. Zarząd stanowią: prezes p. Czałbowska, wiceprezes Dr. Korzybski. b. członek-korespodent, założyciel oddziału, sekretarz p. Świnarska i skarbnik p. Rościszewska. Posiedzeń odbyto 12. Członków przeszło tysiąc. Z sum, zebranych ze składek od członków oraz ofiar kupiono płótna na bieliznę dla żołnierzy za 27290 mar. Uszyte koszule rozdano ochotnikom miejscowym i w miarę uznania żołnierzom potrzebującym. Urządzono dwie zbiórki w dniu 16 lipca zebrano 1525 mr. i od 1—3 sierpnia zebrano 5376 mr. oraz różne dary w naturze. Ogółem do dnia 1 października zebrano gotowizną 59503 mr. 31 fen. wydano 48522 mr. 70 fen. w tem wpłacono do kary Zarządu Głównego 27 września, jako 20% 12000 mk. Pozostałość na 1 października 10980 mr. 61 fen.

Zarząd Oddziału w Skulsku: prezes ksiądz proboszcz Bolesław Zieliński, wiceprezes Stanisław Cieśliński, skarbnik i sekretarz Stanisław Chruszczewski. Członków: dożywotnich 3 i rzeczywistych 296. Przychód 44.099 mr. rozchód 25.404 mk., pozostałość na 1 października 18.844 mr. Do Kasy Zarządu Głównego wpłacono 18.844 mr.

Urządzono 3 ogólne zebrania Organizacyjne. Utworzono 4 sekcje: 1) ratunkową, 2 dochodów niestałych, 3) gospodarczą i 4) pomocy dla rodzin ochotników i żołnierzy. Postanowiono ufundować jedno łóżko w szpitalu dla rekonwalescentów w Łodzi oraz utrzymywać jednego rekonwalescenta przez rok jeden, płacąc po 35 mar. dziennie. Oddział zaznacza ofiarność mieszkańców miasteczka Skulska, które liczy zaledwie 1100 mieszkańców i służbą folwarczną z okolicznych folwarków, natomiast najmniej ofiarnymi są gospodarze wiejscy.

Z III armji.

Z nadesłanego nam sprawozdania pełnomocnika 3 armji wyjmujemy następujące dane cyfrowe.

Przy armji funkcjonuje 9 punktów żywnościowo-opatrunkowych, łaźnia i pralnia w Chełmie.

We wrześniu w czasie objazdu rozdano żołnierzom na samym froncie 1000 paczek, zawierających papierosy, mydło, gazety, przybory do szycia i t. p.

Punkty żywnościowe po naprawieniu torów oddały armji wielkie usługi, wydając do 3000 porcyj dziennie, a nadto udzielając pewnej pomocy na stacjach kolejowych. Szczególniej ostatnia ta działalność przydała się w Rożyszczach i Kamieniu Koszyrskim.

Łaźnia w Lublinie oddała wielkie usługi żołnierzowi dziś dokompletowaną łaźnię prowadzi oddział lubelski, w ciągu 19 dni wykąpano 4808 osób i wydano za zmianę 741 kompletów bielizny. Łaźnia w Chełmie wykąpała 5000 ludzi.

Niezależnie od tych czynności zarządził pełnomocnik patrolowanie pociągów sanitarnych, w których rannym i chorym rozdawano papierosy, pocztówki, pisma i t. p.

Komisarz Ligi Tow. Czerwonego Krzyża Boyden opuścił Warszawę dnia 21 z. m. udając się do Paryża. W ciągu 7 miesięcznego pobytu Komisarza w Warszawie P. T.C. Krzyża stale cieszyło się poparciem Ligi. Dzięki jego interwencji Towarzystwo otrzymało miljon marek na propagandę oraz miljon z górą znaczków od Amerykańskiego Czerwonegogo Krzyża, co pozwoliło na zdobycie z górą miljona członków, po zatem za pośrednictwem p. Boydena Towarzystwo otrzymało 2 miljony marek na kupno maszyn do szycia i wynagrodzenie dla szwaczek, 2 miljony na utrzymanie szpitali, 8 miljonów od Anglji na urządzenie i utrzymanie szpitali oraz szereg drobniejszych sum od różnych to-

warzystw Czerwonego Krzyża. Dzięki jego pomocy składnicę Towarzystwa zaopatrzyły obficie Australijski, Angielski, Hiszpański, Holenderski, i inne Tow. Czerwonego Krzyża. Stale dbając o rozwój P. T. C. K. p. Boyden nie szczędził Zarządowi rad i wskazówek co do organizacji.

P. Boyden w czasie inwazji bolszewickiej pozostał w Warszawie i opuszczą ją dopiero po zawarciu rozejmu.

Komitet Główny na specjalnem posiedzeniu uczcił zasługi p. A. Boydena i zagrzał go życzeniem, aby nie przerywał swej działalności w Polsce.

W czasie pożegnania p. Boyden złożył imieniem Ligi 1 miljon marek na kąpiele dla żołnierzy i 1 miljon na wpisy dla uczniów—ochotników.

Pogotowie sanitarne.

W czasie inwazji bolszewickiej i wielkiego zapotrzebowania leków i środków opatrunkowych przy Zarządzie Głównym powstało Pogotowie Sanitarne pod przewodnictwem dyr. „Motoru„ p. Jana Rutkowskiego. W czasie swej działalności nadesłało ono do składnicy Czerwonego Krzyża różnych towarów za 545.215 m. Obecnie p. Rutkowski nadsyła nam listę ofiarodawców.

1) „Alba“ — Fabr. Waty opatrunk. mk. 4.265, 2) A. Czekay mk. 5.000, 3) Bracia Czyż mk. 30.000, 4) Franciszek Fuchs i Synowie mk. 8.000, 5) Edward Gobiec mk. 15.000, 6) S. M. Goldberg mk. 25.000, 7) M. Goldberg i Selecki mk. 50.000, 8) O. Goldwicht mk. 10.100. 9) Feliks Gradstein mk. 5.000, 10) Władysław Hoffman i S-ka 50.000, 11) Ignacy Lipszyc mk. 4.030, 12) S. Marszałkowicz mk. 5.000, 13) Warsz. Tow. Akc. „Motor” mk. 52.000, 14) A. P. Oesterreicher mk. 25.000, 15) Reingold i Orański mk. 15 000 16) Gustaw Rosenthal mk. 15.000, 17) A. Siemion mk. 1.000, 18) Ludwik Spiess i Syn Tow. Akc. mk. 100.000, 19) Stow. Właśc. Skł. Apt. m. st. Warszawy mk. 48.500, 20) R. Strzelecki mk. 15.000, 21) A. Szpinak, Rymarska 14 mk. 10.000, 22) Juljusz Warszawski mk. 6.520, 23) Adolf Weinstein mk. 5.000, 24) Winograd i Lewartowicz mk 5.240, 25) Zając i Goldman mk. 1.000, 26) M. Żarski i T. Furman mk. 10.000, 27) S. Zembrzuski i S-ka mk. 1.650, 28) Zenftman i Gurtzman mk. 20.000. Razem mk. 543.215.

Wszystkim tym ofiarodawcom w imieniu rannego i chorego żołnierza składamy najgorętsze podziękowanie.

Lista strat.

Orzeł Józef szer. 11 pp. 10 k. zm. 25-6 20.
Orzeł Seweryn ppor. Sztab 3 dyw. zm. 22-6 20.
Ossowski Józef szer. 5 p. strz. komp. Grudz. zm. 28 8 20.
Osiński Ludwik szer. 2 p. komp. techn. zm. 2-8 20.
Ostrowski Franciszek kap. 68 pp. 7 k. zm. 20-8 20.

Panek Józef szer. zm. 2-8 20.
Paszkowski Wacław szer. 58 pp. 2 k. baon zap. zm. 8-8 20.
Pakulski Jakób szer. 7 pp. 2 b. zm. 5-9 20.
Pater Antoni szer. 3 komp. rekr. zap. 4 pp. zm. 2-2 20.
Pawalec Franciszek szer. zm. 18-8 20.
Papier Józef szer. 6 p. st. granicz. zm. 2-9 20.
Pakuła Antoni szer. 157 pp. 4 k. zm. 23-8 20.
Pastusiak Stefan szer. żand. 4 dyw. 4 plut. zm. 21-8 20.
Paszkowski Wacław szer. 58 pp. baon zap. zm. 10-8 20.
Pacek Wacław szer. 43 pp. k. km. bat. uzup. zm. 16-6 20.
Pawełek Stanisław szer. 21 pp. 4 k. zm. 1-8 20.

Paradowski Leon szer. brygada part. zm. 29-7 20.
Pastusiak Michał szer. 30 p. komp. techn. zm. 11-8 20.
Paługa Józef szer. 4 pp. K. komp. rekr. b. zap. zm.
Partyka Michał szer. 1 p. str. podhal. zm. 23-7 20.
Parakwieniuk Piotr szer. 36 pp. 8 k. zm. 3-6 20.
Pajchel Henryk kapr. 11 pułk ułan. zm. sierpień.
Pawlak Franciszek szer. 2 komp. marsz. 4 pp. zm. 5-3 20.
Paługa Józef szer. 4 pp. 4 komp. zm. 23- 20.
Pajok Karol pomoc. adj. 11 pp. 1 b. zm. 25-6 20.
Paczkowski Kazimierz szer. 168 pp. 1 k. zm. 15-8 20.
Poll Mieczysław sierż. 28 p. strz. kres. b. zap. zm. 31-7 20.
Pekowski Boleslaw szer. 64 pp. baon zap. Grudz. zm. 10-4 20.
Pejaz Józef szer. 54 pp. 10 komp. zm. 1-4 20.
Pełka Michał szer. 36 pp. 3 k. zm. 3-4 20.
Piechno Jan szer. 3 k. Baon wart. Kielce zm. 19-1 20.
Piesiak Stanisław szer. szpital koni V Dyw. zm. 21-1 20.
Pierwnek Bronisław szer. 4 pp. podhai. 1 baon zm. 27-8 20.
Pieniążek Władysław st. szer. 49 pp. zm. 4-8 20.
Piskocz Piotr szer. 4/3 baon wart. zm. 6-8 20.
Piotrowski Norbert szer. 64 pp. baon zap. zm. 13-4 20.
Pietrzak szer. 1 p. strz. Wielkopol. zm. 7-8 20.
Piegiel Klemens szer. 3 p. st. Kres. zm. 3-8 20.
Piątkowski Stanisław szer. 32 pp. 8 k. zm. 13-8 20.
Pietrzyk Michał szer. 11 p. ułan. zm. sierpień.
Piekarczyk Jan szer. 49 p. strz. Kres. 11 k. zm. 7-8 20.
Placek Wincenty szer. 54 pp. 3 k. zm. 1-4 20.
Plewiński ppor. 115 Kol. tab. 2 Dion zm. 2-8 20.
Płoski Edmund szer. Kom. tel. zap. 3 Kielce zm. 13-2 20.
Płatek Franc. szer. 17 pp. zm. 2-8 20.
Podebski Marjan szer. szkoła podchor. kom. szt. zm. 18-8 20.
Pankracy Jan szer. 4 p. teleg. komp. par. przy Dyw. 4 arm. zm. 19-8 20.
Panek Józef szer. zm. 2-8 20.
Podedwozny Franciszek szer. 3 kom. rek. 4 pp. Kialec zm. 23-2 20.
Pol Jan szer. 3/18 kom. saper. zm. 11-8 20.
Potepa Stanisław szer. oddział part. im. Dąbrow. zm. 16-8 20.
Panoszek Jan szer. 6 pp. zm. 1-9 20.
Podskarbi Stanisław kapr. 9/70 pp. zm. 7-7 20.
Pole•ski Józef ppor. D. O. G. Pomor. zm. 7-8 20.
Polkowski Marjan szer. 36 pp. k. 4 zm. 3-6 20.
Popowski Mandel szer. 36 pp. 3 k. zm. 3-6 20.
Podowski Władysław ułan 11 p. uł. komp. szt. zm. sierpień.
Przybyła Jan szer. baon zap. 48 p. komp. uzdr. zm. 16-8 20.
Prusa Ignacy szer. 155 pp. 4 k. zm. 3-8 20.
Prószyński Kazimierz szer. 32 pp. 9 k. zm. 4 8 20.
Przewoźniak Władysław rekr. zm. 13-2 20.
Prekop Piotr szer. 1 p. b. et. 4 komp. 3-9 20.
Prószyński Kazimierz szer. 22 pp. zm. 3-9 20.
Przybylski Feliks st. szer. 2 p. szwol. 1 szwadr. zm. 7-8 20.
Przybylski Wojciech szer. 155 pp. 3 k. km. zm. 14-9 20.
Przybylski Wincenty szer. stac. rozd. Kobryń zm. 21-7 20.
Pytlarz Władysław szer. 157 p. 2 k. zm. 20-8 20.
Pyrzyński Jan szer. wojskow. wiez. Kaz. Grud. zm. 13-8 20.
Pulszyński Hieronim szer. 8 pp. 6 k. zm. 7-6 20.

Radojewski Ludwik szer. 1 szpital polow. 704 zm. 17-9 20.
Ratajczyk Stefan plut. 54 pp. 3 k. zm. 9-8 20.
Rajski Ignacy szer. 58 pp. 9 komp. zm. 14-6 20.

Rakowski Antoni szer. 30 pp. oddział wywiad. zm. 24 8 20.
Raczek Dominik szer. 49 pp. zm. 2-8 20.
Rensan Antoni st. szer. 7 p. żand. Mław. zm. 28-8 20.
Rester Franciszek szer. baon zap. 49 p. strz. Kres. zm. 16-8 20.
Ratajewicz Piotr kapr. 1 komp. baon wart. Kielce zm. 15-1 20.
ans Jan szer. 4 p. podhal. 9 k. zm. 4-8 20.
Redo Władysław szer. 1 zap. auto kolumna zm. 11-9 20.
Rejman Jan szer. 60 p. strzel. zm. 17-7 20.
Reniszewski Wilhelm ppor. 2 Lwów bat. 2 komp. zm. 2-7 20.
Rejchel Ludwik szer. 18 D. p. k. tel. zm. 3-9 20.
Rester Franciszek szer. baon zap. 49 p. strz. kres. zm. 16-8 20.
Roman Zygmunt szer. 36 pp. 7 k. zm. 4-6 20.
Rosiński Kazimierz szer. 2 p. art. pol. baon zap. Radom zm. 7-8 20.
Roczniak Władysław kapr. 1 p. kolej 4 b. 2 komp. zm. 29-8 20.
Rosalski Jan szer. 64 pp. 4 k. b. zap. zm. 28-8 20.
Ronsan Antoni st. szer. 7 p. żand. Mław. zm. 28-8 20.
Rakocki Władysław szer. 10 p. a. p. bat. zap. zm. 1-9 20.
Rudnicki Marceli ppor. 105 pp. 1 bat. zm. 1-8 20.
Różycki Antoni st. szer. 3 p. strz. konnych zm. 27-8 20.
Rószkiewicz Jan sierż. 4 pp. 1 leg. zm. 16-2 20.
Rusicki Stanisław szer. 2 komp. rekr. 4 pp. leg. zm. 18-2 20.
Rudnicki Władysław szer. centr. składy samochodów zm. 3-8 20.
Rusielski Polikarp szer. 36 pp. 2 k. zm. 3-6 20.
Rybak Jan szer. 36 pp. 5 komp. zm. 3-6 20.
Samson Izrael szer. 157 pp. zm. 29-8 20.
Sobociński Józef kapr. 54 pp. 3 komp. zm. 1-4 20.
Sankowski Ludwik plut. 54 pp. 11 komp. zm. 1-4 20.
Sowiński Wacław szer. 60 pp. 13 komp. zm. 13-7 20.
Sapienko Józef szer. 31 pp. zm. 13-7 20.
Satko August szer. 2 Sybir. 4 k. kulom. zm. 9-9 20.
Sabiniarz Aleksander szer. 18 p. kw. och. zm. 7-9 20.
Serko Bolesław szer. 41 pp. 11 k. zm. 27-8 20.
Sejbuk Józef szer. 36 pp. 1 k. zm. 3-6 20.
Segda Piotr popisowy P. K. U. Kielce 4 pp. zm. 7-3 20.
Siedlecki Adolf szer. zm. 27-8 20.
Sikorski Bronisław szer. 56 pp. zm. 16-7 20.
Sierpka Tomasz szer. 61 p. komp. 3 zm. 12 9 20.
Sierant Kazimierz szer. 11 pp. 11 k. zm. 1-6 20.
Siejka Zzgmunt szer. 4 k. b. wart. 1/3 Kielce zm. 26-4 20.
Sikorski Stanisław szer. 9 pp. 2 baon zm. 14-9 20.
Skowzgirt Michał szer. 12 pp. kolej. zm. 4-8 20.
Skulski Jan szer. Kolumny Tabor. 248 zm. 2-8 20.
Skutek Jan szer. 54 pp. 7 k. zm. 1-4 20.
Skrzek Wojciech szer. 36 pp. 3 k. zm. 19-6 20.
Skowron Andrzej szer. amb. izb. chor. szw. zap. 2 p. st. k. zm. 10-4 20.
Skowroński Antoni kapr. 11 pp. 1 k. zm. 25-6 20.
Slanczak Józef szer. 36 pp. 3 k. zm. 3-6 20.
Sliwa Antoni uł. 11 p. uł. zm. 19-6 20
Smoel Walenty szer. 53 p. strzel. 3 k. zm. 21-7 20.
Smigiel Wilhelm szer. 2 p. strz. Syber. 1 k. ochotn. zm. 26-8 20.
Sobota Bolesław szer. 50 pp. baon zap. 1 k. zm. 20-7 20.
Sokołowski Dymitr st. szer. 2 p. strz. podhal. 5 k. zm. 30-7 20.
Sniadewicz Majer szer. 3 k. zm. 28-4 20.
Sokołowski Ignacy szer. 11 komp. zm. 4-6 20.
Sokulski Bronisław rotm. 11 p. uł. 4 szw. zm. 19-6 20.
Sobkiewich Józef szer. komp. marsz. VI ser. B. Z. 25 pp. zm. 3-3 20.
Sobczak Kazimierz szer. Miński pp. zm. 18-7 20.
Spedzia Andrzej szer. 17 p. art. ciężk. zm. 1-7 20.

Stelmach Jan szer. 16 p. zm. 6-8 20.
Strzyżewski Jan podchor. szp. Wojsk. Zambrów. zm. 16-8 20.
Stefaniak Konstanty szer. zm. 30-8 20.
Stasiak Jan szer. 30 pp. 11 k. zm. 26-8 20.
Starczak Ludwik szer. 53 pp. b. zap. zm. 29 8 20.
Stepniewski Stanisław szer. 21 pp. 1 k. zm. 18-8 20.
Stefaniak Józef szer. p. Gr. 2 b. zm. 9-8 20.
Strejek Wacław szer. 36 pp. 1 k. zm. 3-6 20.
Stepniewski Władysław szer. 36 pp. 3 k. zm. 4-6 20.
Stolarek Stanisław szer. 35 pp. k. 7. zm. 13 9 20.
Strzelecki Aleksander szer. 1 k. rekr. B. L. W. wart. Kielce zm. 6-4 20.
Suchecki Józef szer. 51 p. strz. kr. 7 k. zm. 30-4 20.
Swierzewski Stanisław szer. 21 pp. 1 k. zm. 18-8 20.
Swiżewski Jan szer. 16 pp. 1 k. zm. 29 8 20.
Suplicki Sylwester szer. 59 p. 3 komp. zm. 11-9 20.
Szwarc Roman szer. urzęd. Gosp. 171 Dyw. od. p. zm. 9-7 20.
Szymański Michał szer. 10 p. uł. 4 szw. zm. 3[illegible]-7 20.
Szymański Czesław st. żołn. 55 pp. Wik. komp. uzdr. zm. 2 8 20.
Swiecki Zygmunt szer. 11 pp. 2 k. zm. 25 6 20.
Szymanek Antoni ułan. zm. 4-8 20.
Szuflata Władysław szer. 1 p. syb. k. 4 zm. 2-9 20.
Szymański Paweł kanon. zm. 26-8 20.
Szymański Florjan szer. 65 p. 8 komp. zm. 27-8 20.
Szelog Marcin szer. komp. tel. zap. 3 Kiel. zm. 3-1 20.
Szymański Leon por. 11 komp. zm. 12-4 20.
Szwianan Szloma st. szer. 36 pp. 3 k. zm. 3 6 20.
Szafaryn Stanisław st. szer. 36 pp. 11 komp. zm. 4-6 20.
Sztern Zajgold szer. 1 komp. rekr. b. z. 25 pp. zm. 20-4 20.
Szyszka Józef szer. 4 k. b. zap. Kielce zm. 4-4 20.
Szostak Józef szer. 31 pp. zm. 13-7 20.
Szymański Józef szer. 5 strz. zm. 7-9 20.
Szabelak Stanisław szer. 26 pp. 2 b. 6 komp. zm. 16-7 20.
Szczepaniak Kazimierz szer. 10 p. a. p. 6 bat. zm. 19-7 20.
Szymański Józef szer. 5 p. strz. kon. Grudziądz zm. 7-9 20.
Szrajnert Jan szer. 10 k. kolej zm. 5-8 20.
Szczotka Józef szer. 11 pp. 4 k. zm. 25-6 20.
Szwabe Bolesław plut. 11 pp. 1 k. zm. 25-6 20.
Szybiński Edward szer. Kom. Miasta 1 pl. w Kielc. zm. 26-7 20.
Szydłowski Antoni szer. 3 p. 4 komp. zm. 22-9 20.
Szwon Jan szer. 55 pp. komp. 1 b. z. och. zm. 15-9 20.
Sarmacki Jan szer. 24 pp. 1 k. zm. 23 5 20.
Sardulski Celestyn pchor. 8 p. a. p. 3 dyon zm. 21-6 20.
Sar Wiktor pchor. 52 pp. komp. 3 bat. 1 zm. 7-8 20.
Salejda Józef sierż. Dow. pl. Lokal 2 k. zap. telegr. Kielc. zm. 28-2 20.
Serafin Kazimierz st. szer. Min. Spr. Wojsk. Oddz. Wart. zm. 30 6 20.
Serwatka Adam szer. k. km. b. z. 4 pp. Kielce zm. 14-1 20.
Sikorski Stefan szer. 4 p. ar. cięż. 5 bater. zm. 27-7 20.
Sinoch Walenty szer. 53 p. strz. 3 k. zm. 21-7 20.
Skaybel Stefan podchor. 38 pp. strz. kw. 2 baon 105 pp. zm. 17-7 20.
Skóra Tadeusz podchor. 53 pp. 1 k. km. zm. 28-7 20.
Socha Wojciech plut. 69 pp. zm. 9-8 20.
Sobko Mikołaj st. szer. 2/19 p. sap. zm. 8-8 20.
Sobczak Bronisław szer. komp. szt. p. D. O. G. Ł. zm. 6-8 20.
Szafrański Franciszek szer. 51 pp. 3 b. 11 k. zm. 3-8 20.
Szymański Jan szer. 49 pp. strz. kres. 11 komp. zm. 14-8 20.
Szymański Franciszek szer. 62 pp. 7 k. zm. 24-7 20.
Szlonowski Józef szer. 47 pp. komp. 10 zm. 17-8 20.
Szewczuk Jan szer. k. wart. b. z. 4 pp. Kielce zm. 26-1 20.

Szlufik Jan szer. 3 szw. zap. tab. Kielce zm. 1 1 20.
Szymczak Jan szer. 66 pp. 3 b. zm. 5-9 20.
Szólkowski Franciszek szer. 1 b. zap. wart. 1 k. zm. 3-9 20.
Sysiak Józef szer. 36 pp. 5 k. zm. 3-6 20.

Tallen - Wilczewski Jordan ppor. 6 p. strz. gran. szw. 1 zm. 19 8 20.
Tchurzewski Bolesław szer. 36 pp. 3 k. zm. 3-6 20.
Tomaszewski Stefan szer. ares. sąd puł. b. 225 pp. Miech. zm. 2-2 20.
Tomczak Stanisław szer. 59 pp. 2 k. C. K. zm. 18-6 20.
Tomczyk Władysław kanon. zm. 2-1 20.
Tomaszewski Jan szer. Oddział 5. k. sztab. Nacz. Dow. zm. 5-9 20.
Traczyk Leon kapr. 36 pp. 3 k. zm. 3-6 20.
Trzeciak Wacław st. szer. 55 pp. k. 7 zm. 19-8 20.
Trzciński Józef szer. kom. sam. szp. Zoł. Przemyśl zm. 12-8 20.
Trecko Franciszek szer. 2 zap. baon wart. zm. 16 8 20.
Tryska Stefan szer. zm. 5-8 20.
Turz Ludwik st. szer. 61 p. k. 6 zm. 1-9 20.
Trojak Walenty szer. 31 pp. 2 k. zm. 26-8 20.
Twarug Jozef st. szer. 167 p. k. 4 zm. 30-8 20.
Twardy Edward szer. 37 pp. Kutno zm. 23-8 20.
Twardowski Stanisław szer. 3 k. rekr. 4 pp. leg. Kielc. zm. 19-2 20.

Urbaniak Józef szer. 1 dyw. art. 3 bat. zm. 27-8 20.
Urbaniak Antoni szer. 269 p. 3 komp. zm. 28-8 20.
Urbanowski Antoni szer. 203 p. szw. 2 zm. 9-9 20.
Urbański Stanisław szer. 11 pp. 1 k. zm. 25-6 20.
Urbaniak Władysław st. żoł. 4 pl. żand. 8 d-jon zm. 5-8 20.
Uzdowski Wacław ppor. Centr. Wyszk. D. O. G. Poznań zm. 19-8 20.

Walkowiak Ignacy szer. 58 pp. zm. 11-9 20.
Walkowiak Ignacy szer. 58 pp. zm. 11-9 20.
Walas Władysław st. szer. 9 Dyw. piech. plut. szt. zm. 2-7 20.
Wasiak Józef kapt. 36 pp. 7 komp. zm. 3 6 20.
Walesa Tomasz szer. K. Uzdr. B.Z. 5 pp. Leg. zm. 10-7 20.
Wosak Wacław szer. 18 p. a. C. 4 bat. zm. 11-8 20.
Walczak Ignacy szer. zm. 13-8 20.
Waliczek Franciszek szer. 714 kol. tab. 15 Dyw. zm. 26-7 20.
Wawrzyniak Stanisław szer. 30 pp. Komp. 2 zm. 21-8 20.
Walter Andrzej szer. D-two szk. podof. D.O.G. zm. 23-8 20.
Warszawski Jan szer. 15 pp. 3 komp. zm. 27-8. 20.
Wawrzyniak Tomasz kapr. 6 p. strz. Wielk. 6 k. zm. 7-7 20.
Werner Walenty sierż. 68 pp. Krzesnia zm. 23-7 20.
Wojdaliński Stefan ppor. 36 pp. 2K.K.M. zm. 3-6 20.
Wesołek Stanisław szer. Dow. lotn. 7 Dyw. zm. 26-7 20.
Werbowski Ilko szer. Komp. III. zm. 11-8 20.
Wojtowicz Wiktor szer. baon alarm. N.c. zm. 2 8 20.
Wojtorowicz Jan szer. 49 pp. 10 K. zm. 24-7 20.
Wdowiak Lucjan ppor. K. szt. zm: 28-4 20.
Wdny Stanisław szer. 61 pp. 11 komp. zm. 24-8 20.
Wierzbinski Jan szer. 2 pp. komp. 12 zm. 26-8 20.
Wierzbicki Michał szer. 30 pp. komp. 11 zm. 18-8 20.
Wiśniewski Franciszek och. szer. 4 pp. 1 komp. zm. 25-8 20.
Wiatr Władysław szer. 52 pp. zm. 3-8 20.
Wilmowicz Stefan rekr. 5 p. strz. 18 Dyw. zm. 12-9 20.
Witkowski Aleksander szer. 1 p. syb. 9 k. zm. 20-8 20.
Wilkowski Aleksander szer. 1 p. syb. 9 k. zm. 21-8 20.
Wiadrowicz Władysław szer. 52 komp. 3 baterja zm. 16-2 20.
Wieczorek Franciszek szer. 3 baon zap. Sandomierz zm. 14-4 20.
Witos Wincenty szer. 3 k. b. zap. Kielce zm. 27-5 20.
Wilkanowicz Stefan szer. szw. 180 sztab. zm. 12-9 20.
Wieckowski Władysław ul. 11 p. uł.